

Biskop Sigewins erklæring om Guds fred i år 1083

5 *Feudalsamfundet var i højmiddelalderen decentraliseret, militariseret og stærkt voldspræget. Som en udløber af kirkereformbevægelsen i 1000-tallet forsøgte kirken derfor at begrænse volds-*
anvendelsen i Europa ved at erklære perioder med Pax Dei: "Guds fred" eller "Guds våbenhvile". I
år 1027 havde kirken første gang erklæret en "Guds fred", som forbød kamp og voldsudøvelse om
søndagen og på andre helligdage. Disse våbenhviler blev nogle gange udvidet og suppleret med
kirkelige erklæringer om "Guds fred", der skulle beskytte samfundsgrupper udenfor ridderklassen,
såsom bønder, pilgrimme, kvinder og gejstlige, imod voldsanvendelsen. Herunder et uddrag fra en
10 *erklæring om Guds fred fremsat af biskoppen af Köln, Sigewin af Are, i år 1083.*

Eftersom kirken og dens gejstlige i vor egen tid har været usædvanlig udsat for prøvelser og
vanskeligheder, sådan at man desperat længtes efter fred og fordragelighed, så har vi, der har
lidt under så mange byrder og prøvelser, bestræbt os på med Guds hjælp at fremme den [fre-
15 den]. Og med gode råd fra vore trofaste sognebørn har vi udførligt frembragt denne løsning, for
at vi i en vis udstrækning og i det mindste på nogle dage kunne genskabe den fred, som vi på
grund af vore synder ikke kunne gøre varig. Derfor har vi vedtaget og fremsat følgende: Idet vi
lovformeligt har indkaldt vore sognebørn til et kirkemøde, som blev afholdt i Skt. Peters Kirke i
vor provinshovedstad Köln i året 1083 efter Vor Herres genopstandelse, [...] og efter at have
20 ordnet andre sager har arrangeret en offentlig erklæring om, hvad vi foreslog at gøre i denne
sag. Efter at alle i nogen tid havde diskuteret sagen 'pro et contra', så blev det enstemmigt ved-
taget i fuld enighed mellem folket og gejstligheden og vi erklærede på hvilken måde og på hvil-
ke tidspunkter af året, det skulle gælde:

Nemlig at fra den første dag af Herrens advent til Helligtrekongersdag, og fra begyndelsen af
25 Septuagesima til den ottende dag efter Pinsen og hele denne dag igennem og i gennem hele
året om søndagen, fredagen og om lørdagen og på de fire sæsoners fastedage og aftenen før og
på apostlenes dage og på alle kanoniske helligdage nu og i fremtiden af fastedage og festdage,
der skal denne erklæring om fred overholdes, således at både rejsende og dem, som bliver
hjemme, kan nyde sikkerhed og den mest fulde fred, så at ingen må begå drab, brandstiftelse,
30 røveri eller overfald, så at ingen, der har følt sig generet af nogen uret mod dem, må bære vå-
ben, skjold, sværd eller lanser fra Herrens Advent til den ottende dag efter Pinsen. På de øvrige
dage, og det er på søndage, fredage, apostlenes dage og natten før apostlenes dage og på enhver
dag forbeholdt eller i fremtiden forbeholdt kirkelige helligdage, der vil det være lovligt at bære
våben, men på den betingelse at ingen på nogen måde skal voldes skade. Hvis det skulle være
35 nødvendigt for nogen i løbet af den erklærede fredsperiode – det vil sige fra Herrens advent til
Pinsens ottende dag og fra Septuagesima til Pinsens ottende dag og fra Septuagesima til den
ottende dag efter Pinsen – at rejse fra et bispedømme til et andet, hvor freden ikke overholdes,
så må han bære våben, men kun på den betingelse at han ikke volder nogen skade undtagen i
selvforsvar, hvis han bliver angrebet og når han vender tilbage til vort stift, skal han umiddel-
40 bart lægge sine våben fra sig. Hvis det hænder at nogen borg bliver belejret på nogle dage, som
er omfattet af freden, skal de belejrede afstå fra noget angreb, medmindre de angribes af de
belejrede og er tvungne til at slå de samme tilbage.

Og for at denne lov om fred ikke uforsigtigt og ustraffet skal overtrædes af nogen, blev en bø-
de ved alles fælles overenskomst fastsat; hvis en fri mand eller en adelsmand krænker den eller

- begår manddrab eller sårer nogen eller på en eller anden måde begår overgreb, så skal han uddrives fra vores område uden nogen bod, hvad angår betaling af penge eller ved venners forbøn og hans arvinger skal få al hans ejendom, hvis han holder et len, skal dets herremand, som det tilhører, modtage det tilbage. Desuden skal godset tages fra dem og gives til kongen, 5 hvis det viser sig at hans arvinger efter hans udvisning har givet ham nogen hjælp eller støtte og hvis de dømmes for dette. Men hvis de vil rense sig for de anklager, som rettes imod dem, så kan de aflægge en ed i overværelse af tolv mænd, som er tilsvarende fri eller tilsvarende adelige. Hvis en træl dræber en mand, skal han halshugges, hvis han sårer en mand, skal han miste sin højre hånd, hvis på nogen anden måde volder skade med sin knytnæve eller med en kølle 10 eller ved at slå nogen med en sten, så skal han klippes og piskes. Hvis han derimod bliver anklaget og ønsker at bevise sin uskyld, kan han rense sig ved den kolde vandprøve, men han skal selv anbringes i vandet og må ikke sætte nogen i sit sted. Hvis han dog flygter, fordi han frygter afgørelsen over ham skal han for evigt bandlyses og hvis han vides at opholde sig et sted, skal breve sendes derhen for at oplyse alle om at han er bandlyst og at det er ulovligt for nogen at 15 have noget med ham at gøre. Hvis der er tale om drenge under tolv år gamle, bør hånden ikke skæres af, men kun i de tilfælde, hvor de er tolv år eller ældre. Drenge skal ikke desto mindre piskes og afskrækkes fra at slås, hvis de slås. Det er ikke en overtrædelse af freden, hvis nogen giver ordrer til at straffe deres undergivne trælle eller elever eller nogen af hans undergivne med pisk eller knippel.
- 20 Det er også en undtagelse fra denne forfatning om fred, hvis kongen offentligt beordrer en ekspedition for at angribe rigets fjender eller hvis det behager ham at indkalde et råd for at dømme retfærdighedens fjender. Freden krænkes ikke, hvis i denne tidsperiode en fyrste eller andre grever, dommere eller deres undergivne afholder retsmøder for at bestemme lovlige straffe for tyve, røvere eller andre forbrydere.¹
- 25 Loven om denne kejserlige fred gennemføres særlig af hensyn til sikkerheden for dem, som er involveret i fejder,² men efter fredens afslutning skal de ikke vove at røve eller plyndre i landsbyerne og i husene, fordi lovene og straffene, der blev indført før fredens indførelse, stadig er lovligt gældende for at afholde dem fra forbrydelser, og desuden fordi røvere og stimænd er udelukket fra denne guddommelige fred og fra enhver fred i det hele taget.
- 30 Hvis nogen forsøger at bekæmpe denne fromme institution og er uvillig til at love fred overfor Gud [...] eller til at overholde den, så skal ingen præst i vort stift afholde messe for ham eller skal drage nogen omsorg for hans frelse; hvis han er syg, skal ingen kristen vove at besøge ham; på hans sygeseng skal han ikke modtage nadveren, medmindre han angrer. Denne fredens øverste autoritet, som er lovet Gud og alment prist af alle, vil være så stærk, at den vil 35 blive overholdt ikke blot i vor egen tid, men for evigt i vor eftertid, for hvis nogen ønsker at krænke eller ødelægge den, enten nu eller senere ved verdens ende, så vil han uigenkaldeligt blive bandlyst af os.

¹ En tankegang, der også senere præger f.eks. Jyske Lov fra 1241: "Det er kongens og de myndigheders embede, som er i landet, at overvåge dommene og gøre ret og frelse dem, som tvinges med vold, såsom enker og faderløse børn, pilgrimme, udenlandske mænd og fattige, for dem overgår der oftest vold."

² Pave Urban d. 2.s korstogstale udløste i 1095 korstogsbevægelsen. En del af pavens motiver kan også ses som en forlængelse af "Guds fred" bestræbelserne på at begrænse voldsanvendelsen og i korstogenes tilfælde at kanalisere ridderklassens aggressive energi væk fra det europæiske civilsamfund og over i ædlere formål.

Det påligger ikke kun greverne, oldermænd eller embedsmænd at fuldbyrde de ovennævnte straffe overfor dem, der krænker freden, men også hele det almindelige folk, og de skal særlig være opmærksomme på ikke at udvise uvenskab eller had eller at gøre noget imod loven i straffens gennemførelse og ikke at skjule forbrydelserne, hvis de kan skjules, men at bringe dem frem i lyset.

5

Ingen skal modtage penge for løsladelsen af lovovertræderne og ingen skal prøve at hjælpe de skyldige med nogle slags tjenester, fordi den, som gør dette, risikerer sin sjæls uudholdelige forbandelse. Alle de troende bør huske, at denne fred ikke er lovet mennesker, men Gud og derfor skal den overholdes så meget desto mere strengt og fast. Af denne grund opfordrer vi alle i Kristus til at bevogte denne nødvendige fredskontrakt ukrænket og hvis nogen herefter krænker den, så lad ham være forbandet af den uigenkaldelige bandlysnings udelukkelse og af fortabelsens evige bandlysning.

10

I kirkerne og på kirkernes begravelsespladser skal Gud dog udvises ære og værdighed, så at hvis nogen røver eller tyv flygter derhen, så må han under ingen omstændigheder blive dræbt eller pågrebet, men han skal forblive der, indtil han tvinges af alvorlig sult til at overgive sig. Hvis nogen person forsyner den kriminelle med våben eller mad eller hjælper ham på flugten, så skal den samme straf tilfalde ham, som den kriminelle. Desuden forbyder vi lægfolk fra at straffe forbrydelser fra gejstligheden og fra dem, som lever under denne orden, men hvis pågrebet i nogen forbrydelse, skal de overgives til deres biskop. I sager, hvor lægfolk voldes skade, skal gejstlige afsættes fra deres stilling og med lægfolkenes accept skal de lide hyppig faste og piskestraf, indtil de har sonet.

15

20

25

Biskop Sigewins erklæring om Guds fred oversat af M. Pihl efter S.J. Allen o.a. (red.): *The Crusades – A Reader*, Toronto (2003), s. 28-31.